

Auditorii situațiilor financiare recunosc punctele de vedere legate de ESG ca un aspect cheie de audit?

Dr. Magdalena INDYK,
FCCA, Analist Financiar,
e-mail: mag.indyk@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9141-162X

Rezumat

Una dintre tendințele recente în domeniul ESG (Guvernanța de Mediu, Socială și Corporativă) este o încercare de a combina sustenabilitatea și raportarea financiară prin referiri directe la cifrele din situațiile financiare (cf. ED IFRS S1, S2, CSRD). Articolul își propune să verifice dacă acest lucru este posibil. S-a pornit de la presupunerea că aspectele cheie de audit (KAM) identificate de auditorii situațiilor financiare ar putea fi o sursă valoroasă de informații. Identificarea KAM-urilor legate de ESG de către auditori poate dovedi că informațiile ESG pot fi urmărite direct la o situație financiară și, prin urmare, sunt cuantificabile. Partea empirică s-a bazat pe 142 de rapoarte de audit privind situațiile financiare consolidate pentru exercițiul financiar 2021. Eșantionul s-a concentrat pe grupuri de capital legate de ESG cu societatea-mamă listată la Bursa de Valori din Varșovia. Au fost obținute 292 de KAM, dintre care 38 (reprezentând 13,01% din eșantion) au fost identificate ca fiind legate de ESG (32 de mediu, 1 social și 5 guvernanță). Această lucrare de cercetare: (1) confirmă că este posibilă legarea problemelor ESG și a rezultatelor acestora direct cu categoriile situațiilor financiare, (2) arată că unele domenii ar putea fi mai dificil de cuantificat, de exemplu, aspectele sociale sau de guvernanță care ar putea să nu fie observate direct ca o categorie a situațiilor financiare, (3) apreciază KAM ca fiind o sursă bună de informații dacă sunt bine redactate.

Articolul subliniază că orice încercare de a combina sustenabilitatea și raportarea financiară ar putea fi solicitantă. Afacerile expuse la ESG sunt privilegiate aici, deoarece situațiile lor financiare prezintă în mod natural categorii legate de ESG. Cu toate acestea, ridică întrebări suplimentare cu privire la prezentarea, comparabilitatea și calitatea raportării integrate a tuturor entităților, care vor trebui să ia în considerare legăturile financiare și ESG în viitor. Acest articol nu răspunde la aceste întrebări, se limitează la perspectiva KAM-urilor și, prin urmare, atinge doar categoriile de situații financiare identificate. Articolul, cu constatările sale, poate fi important pentru organismele normalizatoare, companii și alți cercetători care contribuie la ESG, raportarea financiară și auditul financiar.

Cuvinte cheie: ESG; situații financiare; aspect cheie de audit; IFRS S1; IFRS S2; CSRD;

Clasificare JEL: M48, K2, Q56

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Indyk, M., (2023), Do Financial Statement Auditors Recognise ESG-Related Aspects as Key Audit Matters?, *Audit Financiar*, vol. XXI, no. 2(170)/2023, pp. 312-320, DOI: 10.20869/AUDITF/2023/170/010

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2023/170/010>
Data primirii articolului: 10.02.2023
Data revizuirii: 28.02.2023
Data acceptării: 6.05.2023

Introducere

În zilele noastre, raportarea de sustenabilitate reprezintă unul dintre subiectele critice pe care cercetătorii și profesioniștii le discută. Acesta își propune să ofere un set de informații non-financiare, inclusiv implicarea corporativă în ESG, care se referă la aspecte de mediu, sociale și de guvernare corporativă. În ciuda amplitudinii aspectelor legate de ESG (cum ar fi, identificarea, măsurarea și prezentarea corespunzătoare), există și o încercare interesantă de a lega raportarea de sustenabilitate cu situațiile financiare, adică de a căuta implicațiile financiare ale activităților ESG.

De exemplu, Directiva de Raportare a Responsabilității Sociale Corporative (așa-numita CSRD), care a fost publicată într-un final în Jurnalul Oficial al UE la data de 16 decembrie 2022¹, presupune cinci domenii de raportare: (i) modelul de afaceri; (ii) politici, inclusiv procese de due diligence implementate; (iii) rezultatul acestor politici; (iv) riscuri și managementul riscurilor; și (v) indicatori cheie de performanță relevanți pentru afacere. Dacă este cazul, informațiile ar trebui să conțină referințe la celelalte informații incluse în raportul de gestiune și cifrele raportate în situațiile financiare anuale (consolidate) (CSRD, articolul 19a, 29a).

Două proiecte de expunere (ED) – IFRS S1 *Cerințe generale pentru prezentarea informațiilor financiare legate de sustenabilitate* și IFRS S2 *Informații referitoare la climă* – prezintă un ton similar. Pe scurt, o entitate raportoare ar trebui să identifice riscurile și oportunitățile semnificative legate de durabilitate și climă și să dezvăluie modul în care acestea au afectat cele mai recente situații financiare raportate și cum se preconizează că se vor schimba cifrele în timp (ED IFRS S1, pp.22, 27; ED IFRS S2, p. 32, 37).

Se deschide o discuție fascinantă cu întrebarea principală de cercetare:

¹ CSRD va fi aplicabilă pentru prima dată în anul 2025 pentru anul financiar 2024 și se va referi la companiile care sunt deja subiectul NFRD (Directiva privind Raportarea Non-Financiară). Ulterior, companiile mari (care nu fac obiectul NFRD) vor furniza raportări de sustenabilitate în anul 2026 pentru exercițiul financiar 2025.

[Întrebare de cercetare]: Este posibil să legați aspectele ESG și rezultatele acestora direct cu categoriile situațiilor financiare?

Să începem cu faptul că mulți cercetători susțin opinia că activitățile ESG au un impact financiar. Unii cercetători discută ESG în lumina așa-numitei „creări de valoare” (de exemplu, Henisz, Koller și Nuttall, Zumente și Bistrova, 2021; Glassman, Potoski și Callery, 2017). Unele studii confirmă un impact ESG asupra valorii unei firme (de exemplu, Fatemi, Glaum și Kaiser, 2018; Yoon, Lee și Byun, 2018, Aydoğmuş, Gülay și Ergun, 2022). Unele studii se referă la un impact ESG asupra performanței financiare (de exemplu, Velte, 2017; Ahmad, Mobarek și Roni, 2021; Hwang, Kim și Jung, 2021).

Rezultatele studiilor de cercetare oferă o înțelegere generală a faptului că aspectele ESG pot fi tratate ca factori care conduc la implicațiile financiare ale diferitelor tipuri. Cu toate acestea, nu spun multe despre categoriile situațiilor financiare și impactul ESG, care ar putea fi recunoscut direct de utilizatorii situațiilor financiare.

Identificarea și cuantificarea impactului factorilor ESG cu privire la anumite cifre ale situațiilor financiare va fi o provocare din mai multe motive. În primul rând, există riscuri și oportunități ESG de diferite naturi, care pot să nu aibă un impact economic direct sau acest impact poate fi dificil de evaluat.

În al doilea rând, presupunând că riscurile și oportunitățile ESG au un impact asupra unei situații financiare, există o incertitudine cu privire la modul în care acest impact ar trebui raportat. Va spune ceva un singur număr sau un număr cumulat? Ar trebui să fie prezentat în schimb ca un procent dintr-o anumită categorie de situații financiare? Ar trebui să fie direct verificabil într-o situație financiară?

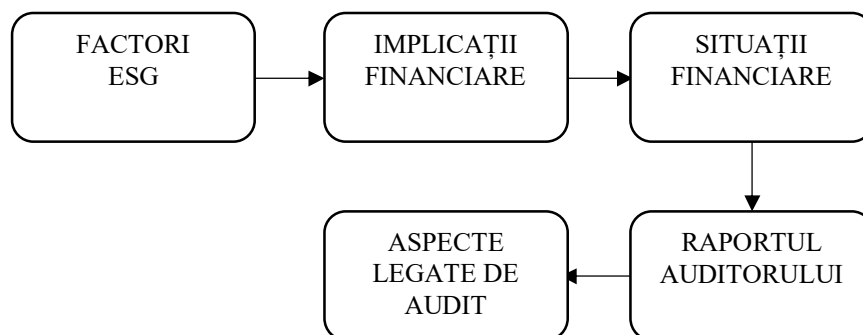
În sfârșit, dacă o entitate raportoare furnizează referințe la cifrele raportate în situațiile financiare anuale, care ar trebui să fie răspunsul unui auditor statutar? Pe de o parte, astfel de informații trebuie luate în considerare în ceea ce privește ISA 720 - *Responsabilitățile auditorului referitoare la alte informații și acordurile de conformitate aferente*. Pe de altă parte, obținerea asigurării privind datele ESG nu face parte în prezent dintr-un audit al situațiilor financiare. Angajamentele ESG pot fi clasificate în Standardul Internațional pentru Misiunile de Asigurare (ISAE) 3000 (adică misiuni, altele decât auditurile sau revizuirile situațiilor financiare). Mai mult, IAASB lucrează la Standardul Internațional de Asigurare a Durabilității

(ISSA) 5000 *Cerințe Generale pentru Angajările de Asigurare a Durabilității*.

Cu atâtea semne de întrebare, am propus un construct care să răspundă preocupărilor semnificative menționate mai sus (**Figura nr. 1**). Presupunând că factorii ESG au implicații financiare, acestea ar trebui reflectate, într-o oarecare măsură, într-o situație financiară, care este examinată în continuare de un auditor independent (dacă sunt îndeplinite cerințe specifice). Conform ISA 701, un auditor trebuie să emită un raport de audit care să includă (în afară de o opinie de audit) așa-numitele aspecte cheie de audit (KAM), adică domeniile pe care auditorii le recunosc în timpul unui audit ca fiind un risc ridicat de denaturare semnificativă. Identificarea KAM-urilor legate de ESG ar confirma că aspectele ESG pot fi legate direct de categoriile situațiilor financiare.

Pe baza acestui construct, articolul este organizat după cum urmează. Secțiunea 1 prezintă revizuirea literaturii de specialitate și justificarea motivului pentru care aspectele legate de ESG pot fi recunoscute ca fiind KAM în raportul de audit. Apoi, ipotezele teoretice au fost confruntate cu cercetarea empirică. Din acest motiv, Secțiunea 2 prezintă metodologia de selecție a eșantionului. Am colectat rapoarte de audit pentru 142 de grupuri de capital legate de ESG cu societatea-mamă listată la Bursa de Valori din Varșovia. Rapoartele de audit colectate au reprezentat o sursă de 292 KAM. Secțiunea 3 include o analiză a datelor colectate și a rezultatelor. În cele din urmă, Secțiunea 4 prezintă concluzii, în timp ce Secțiunea 5 – este o discuție.

Figura nr. 1. Structura articolului

Sursa: Proiecție proprie

Această lucrare de cercetare confirmă faptul că este posibilă conectarea problemelor ESG și a rezultatelor acestora direct de categoriile situațiilor financiare. În plus, auditorii financiarți pot recunoaște aspectele legate de ESG ca fiind KAM, în special în cazul afacerilor expuse la ESG.

Din 292 de KAM-uri, 38 au fost capturate ca fiind legate de ESG (13,01% din eșantion): 32 de mediu, 1 social și 5 guvernanta (secțiunea 3). Aceste KAM-uri, atunci când sunt bine redactate, pot deveni o sursă de informații de încredere legate de ESG, confirmate de un auditor în timpul unui audit și posibil de urmărit direct la o situație financiară. Cu toate acestea, rezultatele au arătat

în mod deliberat că unele domenii ar putea fi mai dificil de cuantificat, de exemplu, aspectele sociale sau de guvernanta și ar putea să nu fie privite direct ca o categorie de situații financiare. Rezultatele studiului subliniază că orice încercare de a combina sustenabilitatea și raportarea financiară ar putea fi provocatoare și complexe din multe puncte de vedere.

În cele din urmă, eșantionul a arătat că adesea KAM-urile sunt standardizate și tehnice. Mulți cititori le pot găsi imposibil de parcurs din cauza concentrării pe o abordare contabilă fără a detalia prea mult (de exemplu, natura activelor sau a veniturilor discutate).

1. Studiul literaturii de specialitate

În conformitate cu articolul 10 din Regulamentul UE 537 (2014), raportul de audit ar trebui să includă o descriere a celor mai semnificative riscuri evaluate de denaturare semnificativă și un rezumat al răspunsului auditorului la aceste riscuri. Mai mult, ISA 701 solicită auditorilor să comunice aspecte cheie de audit (KAM), adică *acele aspecte care, în raționamentul profesional al auditorului, au avut cea mai mare importanță în auditul situațiilor financiare din perioada curentă* (ISA 701, punctul 8). Astfel de aspecte pot implica: (a) domenii cu un risc mai ridicat de denaturare semnificativă, (b) raționamente semnificative ale auditorului care rezultă din raționamentul semnificativ al conducerii și (c) evenimente sau tranzacții semnificative (cf. ISA 701, punctul 9).

În ciuda faptului că este o cerință obligatorie, rolul unui KAM a fost extins dincolo de doar îndeplinirea acestei cerințe. În primul rând, mulți cercetători examinează valoarea informativă a KAM-urilor, adică consecințele dezvăluirilor KAM. De exemplu, o revizuire a literaturii de specialitate de către Gold și Heilmann (2019) dezvăluie patru domenii principale: (1) comportamentul investitorului și reacția pieței, (2) răspunsurile auditorului (cum ar fi taxele de audit, calitatea auditului sau întârzierea auditului), (3) răspunderea auditorului și (4) răspunsurile managementului clienților. Deși rezultatele studiilor sunt mixte, KAM-urile pot fi tratate ca un canal de comunicare.

În al doilea rând, unii cercetători se concentrează asupra factorilor care influențează numărul de KAM raportate. De exemplu, rezultatele prezentate de Wuttichindanon și Issarawornrawanich (2020) asociază numărul de KAM cu riscul de litigiu al auditorului, complexitatea firmei, profitabilitatea și tipul de industrie. Constatările lui Pinto și Morais (2019) arată că un număr mai mare de segmente de afaceri (complexitate) și standarde contabile mai precise duc la dezvăluirea unui număr mai mare de KAM. Ferreira și Morais (2019) confirmă o relație pozitivă între numărul de KAM divulgate, auditorul fiind un Big4, cât și complexitatea companiei auditate. Verho (2021) afirmă că organizațiile cu o rotație a firmelor de audit raportează mai multe KAM decât companiile fără rotație.

În al treilea rând, un grup mic de cercetători analizează conținutul KAM-urilor. De exemplu, Abdullatif &

Al-Rahahleh (2020) menționează următoarele grupuri KAM: creanțe, stocuri, investiții imobiliare și venituri. Autorii observă că firmele de audit tind să raporteze KAM-uri specifice industriei, mai degrabă decât cele specifice entității. Li (2020), printre primele cinci subiecte KAM, se referă la recunoașterea veniturilor, provizioanele pentru creanțe, deprecierea fondului comercial, diminuarea stocurilor și deprecierea imobilizărilor.

În cele din urmă, am observat o cercetare de nișă, adică doar câțiva cercetători discută KAM-uri specifice. De exemplu, Sneller, Bode și Klerx (2017) analizează KAM-urile legate de IT, demonstrând că aceste KAM pot fi o sursă valoroasă de informații pentru o zonă cu greu de luat în discuție în altă parte. Lynch, Mandell și Rousseau (2021) se concentrează pe KAM legate de impozite, examinând relația cu achiziționarea de servicii fiscale furnizate de auditor. Honkamäki, Mättö și Teittinen (2022) se concentrează pe KAM și pe valoarea justă a proprietăților imobiliare, examinând omogenitatea rapoartelor de audit Big4 în acest domeniu. Rainsbury, Bandara și Perera (2022) folosesc circumstanțele pandemiei de COVID-19 și încearcă să surprindă procedurile de audit legate în mod explicit de riscurile de audit care au legătură cu pandemia de COVID-19.

Având în vedere toate cele de mai sus, există o oportunitate excelentă de cercetare pentru a analiza aspectele legate de ESG din perspectiva KAM. Pe de o parte, KAM-urile sunt utilizate pe scară largă drept canal de informare și comunicare. Pe de altă parte, așa cum s-a menționat în introducere, activitățile ESG au potențial financiar și pot avea un impact pozitiv asupra performanței financiare sau a valorii firmei. În consecință, ele pot afecta categoriile situațiilor financiare, cum ar fi veniturile, imobilizările corporale sau stocurile, care sunt, de asemenea, concentrate în mare parte asupra auditorului. Din acest motiv, s-a formulat următoarea ipoteză:

[H]: Aspectele legate de ESG pot fi recunoscute ca aspecte cheie de audit în raportul de audit.

Confirmarea acestei ipoteze va avea beneficii semnificative. KAM-urile pot deveni o sursă de încredere de informații legate de ESG, examinate de un auditor în timpul unui audit. Dacă va fi așa, primim informații direct

urmăribile într-o situație financiară și, astfel, cuantificabile. În cele din urmă, KAM-urile legate de ESG pot confirma faptul că o companie este implicată în ESG.

2. Metodologia cercetării empirice

Verificarea ipotezei a necesitat colectarea rapoartelor de audit. Populația a fost determinată pe baza numărului de companii listate pe Piața Principală a Bursei de Valori din Varșovia (WSE) (418 în octombrie 2022). Au fost aplicate două criterii: (1) o companie reprezintă un sector legat de ESG și (2) o companie este o societate-mamă a unui grup de capital. Toate rapoartele sunt aferente exercițiului financiar 2021. Primul criteriu ne-a permis să identificăm 190 de companii, care au fost împărțite în trei grupe:

- Grupa A: sectoarele cele mai riscante conform Atlasului de risc ESG (2019, p.3), adică, petrol și gaze, metalurgie și minerit, producție de energie (cărbune), rafinare și marketing, produse chimice, hardware și semiconductori tehnologici, producție de energie (cu excepția cărbunelui), mașini și piese auto, agrobusiness și produse alimentare de bază;

- Grupa B: sectoare inovatoare precum biotehnologia, ingineria terenurilor și apei, noile tehnologii, reciclarea și energia regenerabilă;
- Grupa C: altele potențial legate – hârtie și ambalaje, materiale plastice, construcții, materiale de construcții, software IT, sisteme IT.

Al doilea criteriu a redus eșantionul la 142 de grupuri de capital cu o societate-mamă listată la WSE (vezi **Tabelul nr. 1**). Grupurile de capital au fost selectate din trei motive. În primul rând, unii cercetători confirmă o relație pozitivă între numărul de KAM și complexitatea firmei (a se vedea Secțiunea 1 pentru exemple) – cu cât sunt mai multe KAM cu atât este mai mare șansa de a capta anumite KAM, cum ar fi cele legate de ESG. În al doilea rând, grupurile de capital oferă o viziune mai largă decât o singură entitate, ceea ce poate fi crucial în cazul unor aspecte precum ESG. În al treilea rând, se așteaptă ca rapoartele auditorului privind situațiile financiare consolidate să includă mai multe KAM decât rapoartele auditorului privind situațiile financiare statutare.

Tabelul nr. 1. Structura eșantionului selectat

Sector	Nr. grupurilor de capital
Grupa A	
Agrobusiness și produse alimentare	15
Autoturisme și Transport	11
Produse chimice	7
Metalurgie și Minerit	19
Petrol și gaz	2
Energie electrică	9
Tehnologie Hardware și semiconductori	7
Grupa B	
Biotehnologie	5
Ingineria terenurilor și apelor	6
Tehnologii noi	2
Reciclare	4
Energie regenerabilă	3
Grupa C	
Construcții	15
Materiale de construcție	11
Software IT	14
Sisteme IT	8
Materiale plastice	2
Hârtie și ambalaje	2
Total	142

Sursa: Proiecție proprie

3. Rezultatele cercetării empirice

În primul rând, a meritat să examinăm principalele grupuri de KAM din eșantionul selectat, care a constat din 142 de rapoarte de audit care au generat 292 de KAM-uri. În justificarea selecției KAM-urilor (în afară de riscul semnificativ), auditorii au menționat valoarea substanțială a unei anumite categorii de situații financiare, specificul industriei/afacerii sau tranzacții unice importante care au loc într-un exercițiu financiar auditat.

Cele mai comune cinci grupuri de KAM din eșantionul examinat au fost:

- **Venituri** – 85 KAM-uri (29,11%);
- **Deprecierea imobilizărilor corporale și necorporale** – 55 KAM (18,84%);
- **Deprecierea fondului comercial** – 31 KAM-uri (10,62%);
- **Măsurarea și deprecierea stocurilor** – 23 KAM-uri (7,88%);
- **Tranzacții substanțiale** (cum ar fi cumpărarea sau vânzarea de acțiuni) – 12 KAM (4,11%).

KAM-urile menționate mai sus au fost exprimate în termeni contabili și au fost adesea relativ standardizate și tehnice. Cu toate acestea, eșantionul examinat a relevat 38 de KAM-uri specifice (13,01% din eșantion), care au abordat aspecte ESG.

În primul rând, aspectele legate de componenta „Guvernare” a ESG au fost simple datorită caracterului auditului financiar. Într-o oarecare măsură, toate KAM-urile pot fi tratate ca fiind legate de guvernanta, deoarece abordează domeniile cu risc ridicat de denaturare semnificativă care, la rândul lor, sunt legate de sistemul de control intern. Cinci KAM-uri din eșantionul examinat s-au ocupat în mod explicit de guvernanta corporativă, de exemplu: (1) cu riscul ca managementul să ocolească controalele interne, deoarece președintele Consiliului de Administrație al companiei este, de asemenea, principalul acționar al companiei; sau (2) cu determinarea controlului efectiv pe baza numărului de acțiuni în circumstanțe specifice. Într-un caz specific, auditorii au emis o declinare a opiniei care demonstrează deficiențele în procesul de raportare financiară și că managementul grupului nu menține un sistem adecvat de controale interne.

În al doilea rând, când vine vorba de componenta „de mediu”, aceasta nu a fost expusă direct, ceea ce

înseamnă că auditorii nu au discutat separat despre un risc de mediu ca parte a unui risc de audit. Cu toate acestea, nu înseamnă că aspectele de mediu au fost absente. Dacă grupul de capital reprezintă o afacere expusă ESG (în special din sectoarele enumerate în Grupa A), atunci factorii ESG sunt încorporați în situațiile financiare. În consecință, KAM-urile se pot reflecta direct asupra acestor aspecte. Din păcate, s-a dovedit că unele KAM-uri sunt generale și imposibil de citit fără detalii dintr-o situație financiară, ceea ce înseamnă că auditorii folosesc un limbaj tehnic care se concentrează pe descrierea unei abordări contabile fără a spune multe despre natura activelor, stocurilor sau veniturilor discutate sau unice /factori specifici industriei/specifici firmei care au un impact asupra unei depreciere.

Cu toate acestea, 32 de KAM-uri au fost suficient de specifice pentru a surprinde aspectele de mediu în următoarele domenii:

- **Deprecierea activelor imobilizate** în trei sectoare: Metalurgie și minerit, Hârtie și Ambalaje și Generare de energie (11 KAM-uri);
- **Evaluarea activelor biologice** (6 KAM-uri);
- **Deprecierea stocurilor** (4 KAM-uri);
- **Evaluarea și caracterul complet al provizioanelor pentru costurile de dezafectare** a minei, daune miniere și alte riscuri de mediu (3 KAM-uri);
- **Venituri** din vânzarea de cupru, argint, aur, produse petrochimice și energie electrică; venituri provenite din gestionarea deșeurilor (3 KAM-uri);
- **Clasificarea și evaluarea contractelor de mărfuri** (cum ar fi, electricitate, gaze, certificate de emisii, petrol și cărbune) (2 KAM-uri);
- **Evaluarea unei centrale fotovoltaice** (1 KAM);
- **Litigii și datorii contingente** (1 KAM);
- **Despăgubiri substanțiale datorate actului juridic** (1 KAM).

Există mai multe observații aici. KAM-urile bine scrise enumerate mai sus pot fi o sursă valoroasă de informații ESG pentru cititorii rapoartelor de audit. Punctul critic este că aceste aspecte sunt direct legate de o situație financiară, ceea ce înseamnă că sunt măsurabile și auditate de un auditor. Mai mult, aceste KAM-uri oferă o imagine instantanee a sensibilității afacerii la factori precum modificările prețurilor țițeiului și gazelor naturale, costurile emisiilor, tehnologia sau mediul legal care pot

afecta calcularea deprecierei, fluxurile de venituri, datoriile și alte categorii ale situațiilor financiare.

În al treilea rând, componenta „Social” era practic absentă. În acest domeniu, a fost identificat un singur KAM și a abordat prevederile pentru beneficiile angajaților.

Rezultatele prezentate în această secțiune demonstrează că ipoteza propusă la început (*Figura nr.1*) este corectă. Ne putem aștepta la factori ESG care duc la implicații financiare și afectează o situație financiară în diferite categorii. Cu toate acestea, rezultatele au arătat în mod deliberat că unele domenii ar putea fi mai dificil de cuantificat, de exemplu, aspectele sociale sau de guvernare. Aceste domenii sunt esențiale pentru garantarea unei organizații comerciale armonizate, dar este posibil să nu fie privite direct ca o categorie de situații financiare. Prin urmare, factorii ESG pot fi împărțiți în: (1) cei care au un impact asupra unei situații financiare sau nu și, dacă da, (2) au un impact direct sau indirect asupra unei situații financiare.

4. Concluzii

Această cercetare confirmă faptul că este posibilă legarea problemelor ESG și a rezultatelor acestora direct de categoriile situațiilor financiare. În plus, auditorii financiari pot recunoaște aspectele legate de ESG ca aspecte cheie de audit (KAM). Cu toate acestea, mai multe puncte trebuie subliniate pe baza rezultatelor empirice.

În primul rând, ca răspuns la ED IFRS S1, S2 și CSRD, este posibilă cuantificarea impactului ESG asupra unei situații financiare. Dacă discutăm despre o afacere expusă ESG (în special din sectoarele enumerate în Grupa A), situația financiară va prezenta cu ușurință active, datorii, venituri și alte categorii legate de ESG. În acest caz, în ceea ce privește ED IFRS S1 și S20, nu ar trebui să fie problematic să se determine rezultatul diferitelor riscuri și oportunități ESG, deoarece conducerea ar trebui să efectueze astfel de evaluări, de exemplu, pentru calcularea deprecierei sau evaluarea continuității activității. În cele din urmă, ESG ar trebui să fie direct verificabil într-o situație financiară. În același timp, cuantificarea ESG pentru companiile care nu sunt direct implicate în ESG poate fi o provocare.

În al doilea rând, această cercetare se referă la KAM. Este un subiect popular în rândul cercetătorilor datorită potențialului său de informare. Eșantionul a arătat că adesea KAM sunt standardizate și tehnice. Mulți cititori le pot găsi imposibil de citit din cauza concentrării pe o

abordare contabilă fără a spune multe despre detalii (de exemplu, natura activelor sau veniturilor discutate).

Cu toate acestea, au fost identificate 38 de KAM-uri specifice legate de ESG (13,01% din eșantion): 32 de mediu, 1 social și 5 guvernantă (a se vedea secțiunea 3). Aceste KAM-uri, atunci când sunt bine redactate, pot deveni o sursă de încredere de informații legate de ESG, confirmate de un auditor în timpul unui audit și urmărilor directe la o situație financiară. Cu toate acestea, rezultatele au arătat în mod deliberat că unele domenii ar putea fi mai dificil de cuantificat, de exemplu, aspectele sociale sau de guvernantă și ar putea să nu fie privite direct ca o categorie de situații financiare. În cele din urmă, rezultatele studiului subliniază că orice încercare de a combina sustenabilitatea și raportarea financiară ar putea fi dificilă și complexă.

Viitorul va arăta modul în care entitățile vor aborda conceptul de raportare integrată în practică. Vom vedea un raport extins cu mai multe referințe directe la o situație financiară sau un raport de sustenabilitate în forma sa actuală, cu doar câteva legături vagi cu raportarea financiară? Vom primi informații semnificative, cuantificabile sau mai degrabă explicații descriptive? Aceste semne de întrebare pot deveni o oportunitate de cercetare în viitor, de exemplu, în ceea ce privește (1) prezentarea și comparabilitatea informațiilor integrate, (2) calitatea raportării integrate sau (3) răspunsul auditorilor situațiilor financiare. Cercetarea de față se confruntă cu mai multe limitări. În primul rând, capturarea KAM-urilor legate de ESG a fost supusă judecății noastre, deoarece nu există un catalog închis de ESG. În al doilea rând, analiza a fost limitată la KAM-urile selectate de auditori, iar numărul acestora este de obicei mic. În al treilea rând, eșantionul s-a concentrat pe grupuri de capital legate de ESG, cu entitatea-mamă listată la Bursa de Valori din Varșovia. Perioada de timp a fost limitată la exercițiul financiar 2021. Schimbările în metodologia cercetării ar putea avea un impact asupra rezultatelor finale.

5. Discuții

Articolul atinge multe teme. Subiectul implicațiilor financiare ESG a fost deja discutat pe larg. Cu toate acestea, așteptarea unei corelații directe între sustenabilitate și raportarea financiară este o altă poveste. CSRD a fost publicat totuși, nu cu mult timp în urmă – în decembrie 2022. IFRS S1 și S2 sunt în prezent sub formă de Proiecte de Expunere, iar organismele normalizatoare vor emite standarde finale cât mai devreme posibil în

2023. Numărul de studii empirice *ex-ante* în acest aspect sunt limitate. Acest articol prezintă o viziune oarecum sceptică, deoarece companiile ar putea să nu fie pregătite în sistemele și procesele de raportare în comparație cu ritmul propunerilor de reglementare. În plus, Pratama, Jaenudin și Anas (2022) au examinat companiile din Asia de Sud-Est cu privire la cerințele de dezvăluire propuse în ED IFRS S1, confirmând că unele dezvăluiri sunt deja făcute în rapoartele anuale, dar nu toate. Autorii au subliniat o diferență între amploarea și calitatea dezvăluirilor între țări și industrii.

Acest articol se concentrează pe rolul și importanța KAM-urilor. În ceea ce privește cele mai comune cinci grupuri de KAM-uri identificate în eșantion, rezultatele sunt similare cu cele ale cercetătorilor Abdullatif și Al-Rahahleh (2020) și Li (2020), ceea ce poate sugera o abordare standardizată utilizată de auditori în capturarea KAM-urilor. Similar cu Sneller, Bode și Klerkx (2017) (aspecte IT) sau Lynch, Mandell și Rousseau (2021) (aspecte fiscale), acest articol și-a propus să surprindă un impact specific; cu toate acestea, studiile de cercetare cu o combinație de KAM-uri și ESG nu au fost identificate.

BIBLIOGRAFIE

1. Abdullatif, M., Al-Rahahleh, A. S. (2020). Applying a new audit regulation: Reporting key audit matters in Jordan. *International Journal of Auditing*, 24(2), 268-291.
2. Ahmad, N., Mobarek, A., Roni, N. N. (2021). Revisiting the impact of ESG on financial performance of FTSE350 UK firms: Static and dynamic panel data analysis. *Cogent Business & Management*, 8(1), 1900500.
3. Aydoğmuş, M., Gülay, G., Ergun, K. (2022). Impact of ESG performance on firm value and profitability. *Borsa Istanbul Review*, Vol. 22, Suppl. 2, December, pp: S119-S127
4. CSRD Directive (2022). Retrieved from: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-35-2022-INIT/en/pdf>
5. Fatemi, A., Glaum, M., Kaiser, S. (2018). ESG performance and firm value: The moderating role of disclosure. *Global Finance Journal*, 38, 45-64.
6. Ferreira, C., Morais, A. I. (2019). Analysis of the relationship between company characteristics and key audit matters disclosed. *Revista Contabilidade & Finanças*, 31, 262-274.
7. Glassman, D., Potoski, M., Callery, P. J. (2017). Missing metrics that matter to investors: How companies can develop ESG financial value creation metrics. Available at SSRN: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3520685.
8. Gold, A., Heilmann, M. (2019). The consequences of disclosing key audit matters (KAMs): A review of the academic literature. *Maandblad voor accountancy en bedrijfsconomie*, 93(1/2), 5-14.
9. Henisz, W., Koller, T., & Nuttall, R. (2019). Five ways that ESG creates value. Retrieved from: <https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Business%20Functions/Strategy%20and%20Corporate%20Finance/Our%20Insights/Five%20ways%20that%20ESG%20creates%20value/Five-ways-that-ESG-creates-value.ashx>
10. Honkamäki, T., Mättö, M., Teittinen, H. (2022). The homogeneity of BIG4 audit reports after the implementation of key audit matters in the context of fair value accounting. *International Journal of Auditing*, 26(3), 354-370.
11. Hwang, J., Kim, H., Jung, D. (2021). The effect of ESG activities on financial performance during the Covid-19 pandemic - evidence from Korea. *Sustainability*, 13(20), 11362.
12. ESG Risk Atlas. (2019). S&P Global, Retrieved from: <https://www.spglobal.com/en/research-insights/articles/the-esg-risk-atlas-sector-and-regional-rationales-and-scores>
13. IFRS S1. (2022), [Draft] IFRS S1 General Requirements for Disclosure of Sustainability-related
14. Financial Information. Retrieved from <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/general-sustainability-related-disclosures/exposure-draft-ifrs-s1-general-requirements-for-disclosure-of-sustainability-related-financial-information.pdf>
15. IFRS S2. (2022), [Draft] IFRS S2 Climate-related Disclosures. Retrieved from <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/climate->

- related-disclosures/issb-exposure-draft-2022-2-climate-related-disclosures.pdf
16. ISA 701, Retrieved from: https://www.ifac.org/system/files/publications/files/ISA-701_2.pdf
  17. Li, H. (2020). A study of key audit matters disclosure. *Modern Economy*, 11(2), 399-406.
  18. Lynch, D., Mandell, A., Rousseau, L. M. (2021). The determinants and unintended consequences of expanded audit reporting: Evidence from tax-related key audit matters. Available at SSRN: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3689349.
  19. Pinto, I., Morais, A. I. (2019). What matters in disclosures of key audit matters: Evidence from Europe. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 30(2), 145-162.
  20. Pratama, A., Jaenudin, E., Anas, S. (2022). Environmental, Social, Governance - Sustainability Disclosure Using International Financial Reporting Sustainability Standards S1 in Southeast Asian Companies: A Preliminary Assessment. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 12(6), 456-472. <https://doi.org/10.32479/ijeep.13581>
  21. Rainsbury, E., Bandara, S., Perera, A. (2022). Auditors' response to regulators during COVID-19: disclosures of key audit matters. *Asian Review of Accounting*, vol. 31, issue 1, 42-56.
  22. Regulation 537/2014, Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014R0537>
  23. Sneller, L., Bode, R., Klerkx, A. (2017). Do IT matters matter? IT-related key audit matters in Dutch annual reports. *International Journal of Disclosure and Governance*, 14, 139-151.
  24. Wuttichindanon, S. and Issarawornrawanich, P. (2020), Determining factors of key audit matter disclosure in Thailand, *Pacific Accounting Review*, Vol. 32 No. 4, pp. 563-584. <https://doi.org/10.1108/PAR-01-2020-0004>
  25. Velte, P. (2017). Does ESG performance have an impact on financial performance? Evidence from Germany. *Journal of Global Responsibility*. Vol. 8, no. 2, pp. 169-178
  26. Verho, E. (2021). The effect of audit firm rotation on key audit matters: Evidence from European Union. Retrieved from: https://helda.helsinki.fi/dhanken/bitstream/handle/10227/421344/Verho_Emilia.pdf?sequence=1
  27. Yoon, B., Lee, J. H., Byun, R. (2018). Does ESG performance enhance firm value? Evidence from Korea. *Sustainability*, 10(10), 3635.
  28. Zumente, I., Bistrova, J. (2021). ESG importance for long-term shareholder value creation: Literature vs. practice. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 7(2), 127